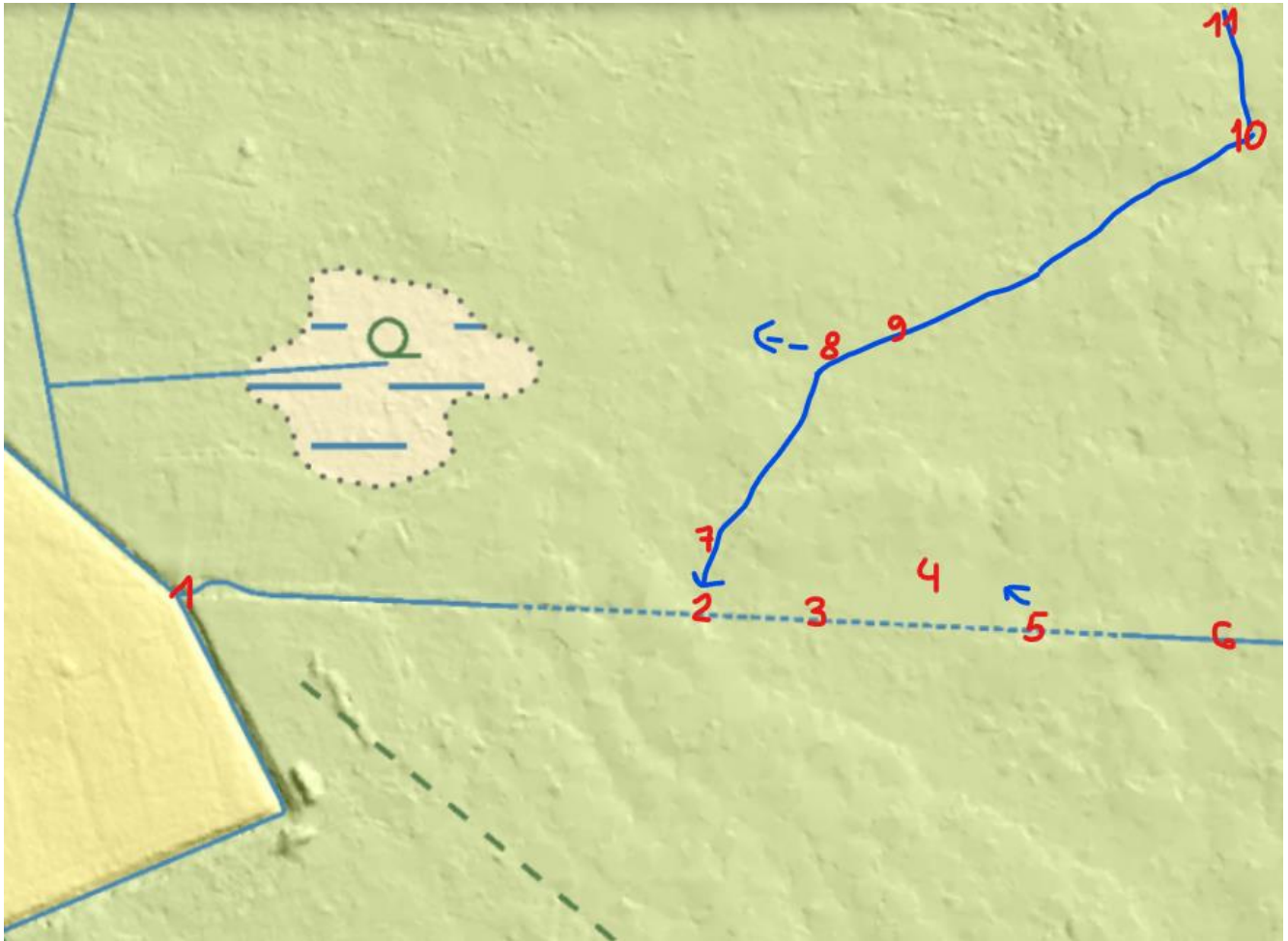

Suuroja (VEE1080500) ülemjooksu vaatlus

Vaatluse aeg 06.04.25. Vaatleja Marko Vainu

1. Ida poolt metsast voolas selgelt ojalikum vooluveekogu. Vool oli kiirem ja liiv oli põhjas. Loodest mööda heinamaa serva tuli lai, aeglase vooluga kraav:

2. Kirde poolt voolas palju rohkem vett, kui idast, kuigi voolu kiirus oli aeglane.

3. Põhja poolt veeväljalt nirises siin vesi tagasi läänesuunalisse süngi. Lääne poole voolavat vett oli aga vähevõitu. **Mõtteline telg võiks ETAKis lõppeda kusagil siin.**

4. Siin on säng päriselt mötteline. Põhja pool oli üleujutatud lodumets ning kraavjas säng ise oli sisuliselt kinni vajunud:

5. Ida poolt tulev vesi nirises mätta alt põhja poole lodule. Möttelise telje algus.

6. Vett oli sängis vähe, pigem seisis kui voolas:

7. Kuigi 2024. aasta märtsikuisel vaatlusel jäi mulje, et siit voolab sāngi tagasi ida pool lodule valgunud vesi, siis tegelikult see pole nii. Siinsel sāngil pole űhendust idapoolse űleujutatud lodualaga ning vesi tuleb iseseisvalt kirde poolt:

8. Kirdest tulev voolunűva on siin madalate kallastega ja osa vett valgus lāāne poole.

9. Siin voolas metsa vahel korralik tumedaveeline vooluveekogu:

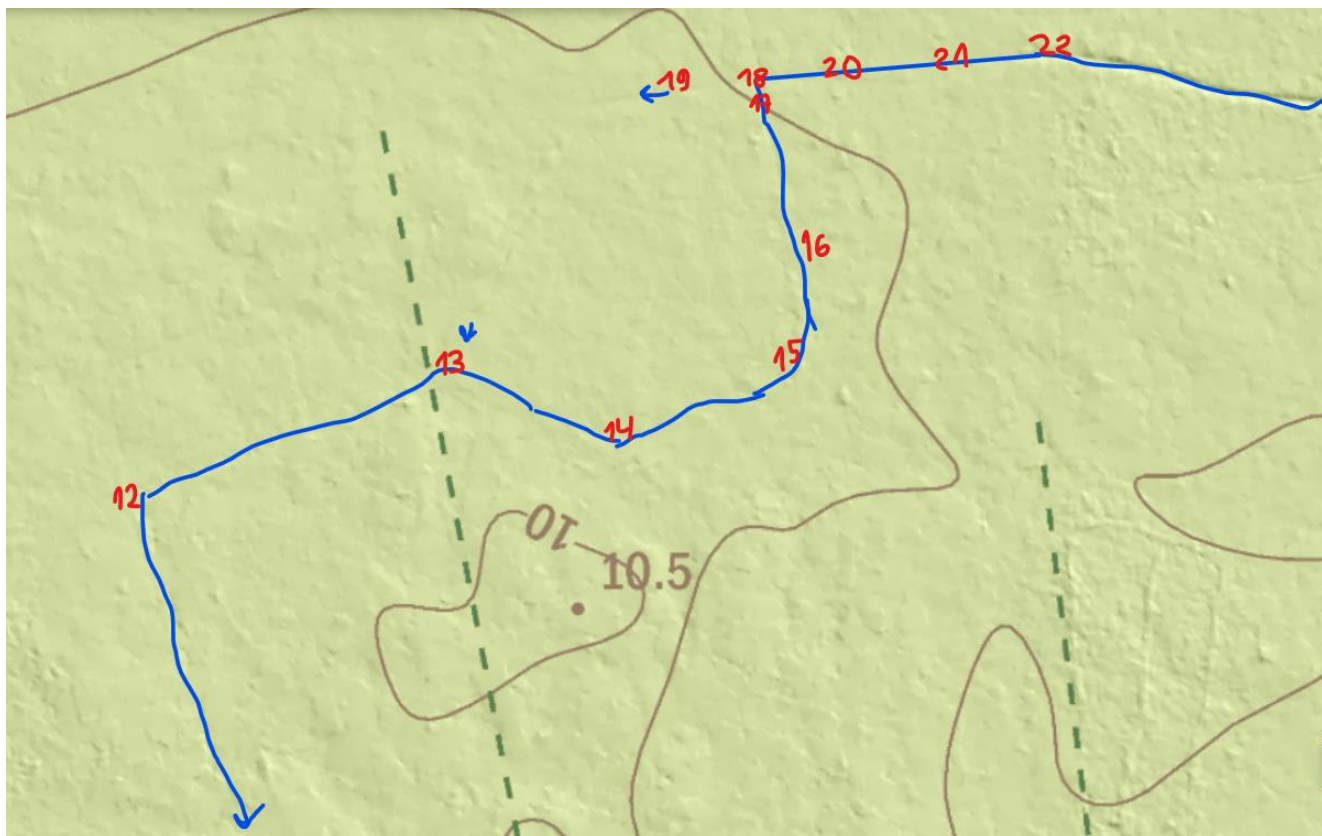

10. Voolav vesi teeb peaaegu täisnurkse pöörde põhjaloodest edelasse:

11. Veidi lookles ja oli ojakese moodi:

12. Järgmine pööre. Oli küll sirge, aga kraavivalli polnud võimalik eristada:

13. Kahe soone ühinemiskoht. Väiksem nire tuli kirdest, laiem ja veerohkem kagust:

14. Pöörde koht. Vett voolas korralikult:

15. Särg pöörab lauge kaarega põhjast edelasse:

16. Särg oli laiem ja voolukiirus väiksem.

17. Nägi välja ojalik:

18. Nelja kraavi rist. Kõige rohkem vett tuli idast ja voolas lõunasse. Põhimõtteliselt on võimalik, et osa vett valgub siit lääne poole, kuid lääne pool olid säägis taimedega katkestused ees, mistõttu ei saa seda olla palju:

19. Vesi nirises aeglaselt lääne poole, aga mitte punktis 18 olevast kraaviristist, sest vahepeal on taimedega katkestused sees. Siin olid nõva ümber metsa all lombid ning pigem tuli vesi neist. Võimalik, et vesi jõuab siit punkti 13, kuid ei läinud seda vaatama.

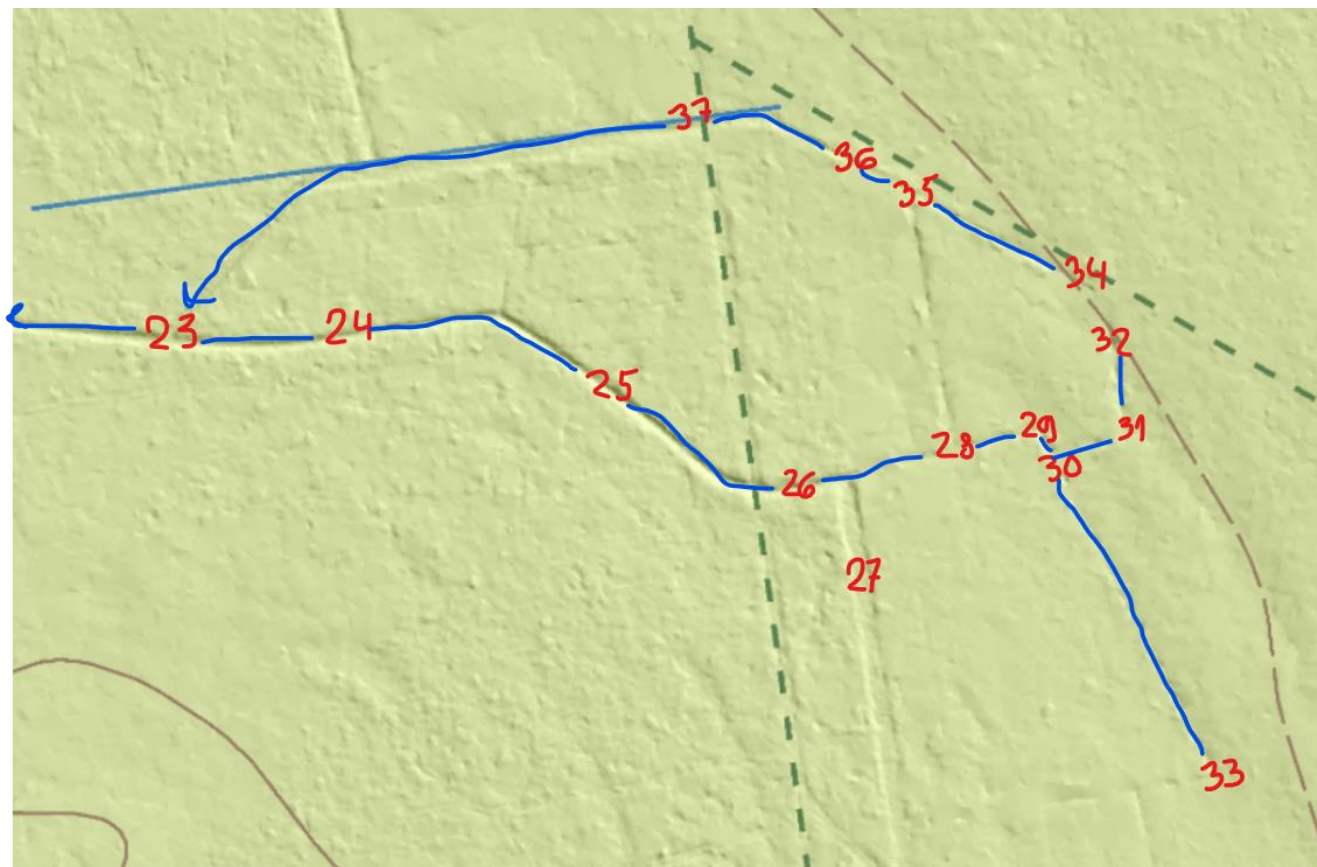
20. Vesi voolas lääne poole.

21. Vesi voolas mööda soont, mis võib olla väga vana, käsitsi kaevatud kraav või ka looduslik:

22. Edasi ida pool on hiljuti süvendatud säng:

23. Kirdest suubub kraav, milles vesi selgelt voolas. Idas tulev haru oli laiem ja vett rohkem, aga vool oli vähemärgatav. Idast tuleval harul oli õhuke jääkirme peal:

24. Vesi nirises.

25. Sirge säng lehtpuunoorendikus. Vesi nirises:

26. Läbisõidukohas, kus säng oli ebamäärane ja madal, voolas vesi ojakesena:

27. Raiesmiku ja metsa piiril oli vesine soon, mida pole süvendatud. Mättad olid sees ja vesi seisis:

28. Põhjast suubub kraav, kus oli põhjas küll veidi vett, aga see ei voolanud:

29. Täisnurkne pööre. Kaldad turbasamblased, pruun vesi oli sees, aga näis seisvat:

30. Lõunast tulev kraav oli laiem, aga seisva veega. Idast voolas sambla vahel väike nire:

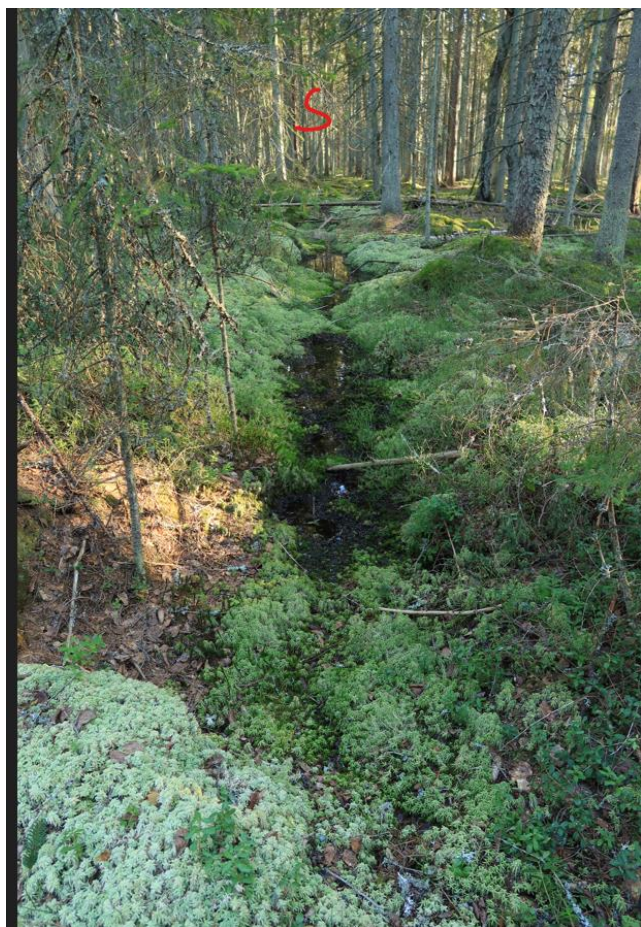

31. Sängi täisnurksest pöördest kaks meetrit ida pool on allika moodi koht. Püstloodis turbase astangu all on turbamudane avaus, millest immitses veidi vett välja. Vesi tuli juurte alt. Vesi oli väga lahja (SEC 55 $\mu\text{S}/\text{cm}$, temp 4,0 pH 5,6). Näitajate põhjal on see n.ö. turbavesi, mis selles kohas välja imbub:

32. Algab paksu samblakihiga vagu, milles oli esilagu lombiti vesi sees, aga voolu polnud. Punkti 31 pool hakkas vesi nirisema:

33. Loodesse kulgevast kraavist mõni meeter ida pool on „ots“, kus võiks olla samasugune turbavee väljavoolukoht, nagu punktis 31. Aga seal oli turbasammal põhjas ning vett ei nirisenud. Vesine kraav kulgeb loodesse, kuid selles vesi seisis. Läänesuunal on taimestikuga katkestus ees. Sellest lääne pool algas aga vesine soon, mis kulges edasi lääne poole:

34. Loodesse suubuva samblase vao algus. Oli sisuliselt kuiv.

35. Lõunasse, punkti 28 suunduva kraavi algus. Ei ole punktist 34 algava kraaviga ühendatud, katkestus on vahel. Kraavi ots oli kuiv.

36. Loodesse suubuvast kraavis oli vesi sees, aga ei tundunud voolavat:

37. Vesi nirises, aga silma järgi hinnates vähem, kui lõunapoolses harus „samal pikkuskraadil“.

Järeldused: Suuroja paiknemist ajaloolistel kaartidel on analüüsitud 23.03.24 vaatlusprotokollis. Kuna ajaloolised kaardid oja ülemjooksu algupärast asukohta ei ava, sai tolles protokollis pakutud oja asukohaks praeguse vaatluse punkti 6 tulevat telge. Toona jäi pealiskaudsemal vaatlusel mulje, et praeguse vaatluse punktis 2 suubub läänesuunalisse telge tagasi ida pool lodualale voolanud vesi. Nüüd aga selgus, et sealt voolab hoopis lodualast sõltumatu vooluveekogu, mida pole ETAKisse kaardistatud. Kuna see oli oluliselt veerohkem, kui punktist 6 tulev nire, siis oleks põhjendatum lugeda Mustojaks hoopis seda. Selle looduslikule algupärale viitab suur pöördekohtade arv, mis ei ole iseloomulik tühjale kohale kaevatud kraavile.

Liikudes mööda seda ülesvoolu ja valides ühinemiskohtades suurima vooluhulgaga telje, jõuab vaatluspunktis 31 oleva allikalaadse kohani, mida võib väljanägemise põhjal pidada looduslikuks turbavee väljavoolu kohaks. Et sellest kulgeb paarkümmend m põhja poole samblane nõva, siis kõige loogilisemaks ja looduses hästi eristuvaks punktiks, mida lugeda Suuroja lähteks, on vaatluspunkt 32.

